

OPSØGENDE SOCIALT ARBEJDE

Gæsteredaktør

Tanja Miller, docent
Program for Udsathed
og Chanceulighed, UCN

Dette temanummer af UCN Perspektiv præsenterer i fire artikler resultater af FoU-projekter (projekter, som er gennemført af forskningsenheden Forskning og udvikling, UCN) om opsøgende arbejde i velfærdsprofessionerne.

Temanummeret er relevant, i og med at velfærdsopgaver inden for pædagogik og sundhed/sygepleje i disse år genfortolkes og søges løst på nye måder. Sagen er, at de traditionelle måder at tænke velfærdsydelse på ikke i tilstrækkeligt stort omfang lykkes med at bringe de borgere, der har hjælp behov, videre med deres udfordringer. Det allerstørste problem er faktisk, at de borgere, der har allermest brug for støtte og hjælp, ikke modtager den. Det kan skyldes, at de ikke ved, at en given velfærdsydelse findes, eller at den er eller forekommer dem opnåelig. Denne uvidenhed kalder vi mangel på 'health literacy' eller på 'social literacy', hvilket betyder, at der er strukturelle uligheder i forhold til at opsøge og bruge velfærdsydelser. Borgeren kan også have udviklet en modstand mod systemerne og have mistet tilliden til, at samfundet vil

borgeren noget godt. Uanset hvilke årsager der er til, at ikke alle velfærdsydelser når ud til marginaliserede borgere, er der brug for nytænkning og nye paradigmer.

Den første artikel er skrevet af Ann-Merete Iversen, lektor, ph.d., og Thomas Waring Stubben, lektor, begge fra pædagoguddannelsen, UCN. Den har titlen 'Når borgerne bliver aktører – Samskabelse i det sociale arbejde'.

Artiklen sætter fokus på, at opsøgende socialt arbejde kan antage mange former. Selve betegnelsen 'opsøgende socialt arbejde' indikerer, at socialarbejderen opsøger borgeren med henblik på at udføre et stykke socialt arbejde. Betegnelsen 'samskabelse' er udtryk for et behov for at ændre denne tilgang, idet samskabelse indikerer, at et antal aktører samles om at udvikle nye løsninger på et problem, de alle har en aktie i. Det er nemlig sådan, at der findes en gruppe borgere, hvis særlige livsomstændigheder og forudsætninger bevirker, at de i mindre grad end andre borgere tildeles en deltagerposition i relationen mellem borger og 'system'. Det drejer sig om borgere i udsatte positioner, dvs. børn, unge og voksne med funktionsnedsættelser, mennesker, der er misbrugere, anbragte, hjemløse eller mennesker, som på anden

måde er i livsomstændigheder, der i kortere eller længere perioder gør dem til 'målgruppe' i det sociale arbejde. Dette skaber et behov for udvikling af strategier, der gør det muligt at tilbyde borgere i udsatte positioner deltagerpositioner i samskabelse med andre, det være sig den fagprofessionelle, den pårørende, naboen eller den lokale erhvervsdrivende for blot at nævne nogen. De første erfaringer med samskabelse viser imidlertid, at selve processen 'at samskabe' ikke er problemfri. Der kan være langt fra ideal og gode intentioner til at etablere en ligeværdig dialog blandt aktører. Artiklen giver et bud på en ontologisk og metodisk tilgang til samskabelse, hvor det at etablere en ligeværdig, skabende proces er i centrum.

Den anden artikel er skrevet af Brigitte Sørensen, lektor, og Jette Cortnum, lektor, begge sygeplejerskeuddannelsen, UCN. Den har titlen 'Den synlige og opsøgende sygeplejerske'. Artiklen svarer på spørgsmålene:

- Hvordan vil dansktalende, socialt udsatte enlige mødre bruge en sygeplejerske, hvis hun er synlig og kommer som et tilbud i deres nærmiljø?
- Hvordan kan konstruktionen af en synlig og opsøgende sygeplejerske være, hvis hun skal

FORORD

arbejde sundhedsfremmende og forebyggende til gavn for socialt udsatte enlige mødre?

Artiklen bygger på et projekt, der beskrives i artiklen, og den rummer mange spændende citater fra kvinder i projektet.

Den tredje artikel er skrevet af Gitte Larsen, lektor, og Holder Kjærsgaard, lektor, begge pædagoguddannelsen, UCN, og har titlen 'Opsøgende socialt arbejde – mangfoldighedernes ustyrlighed'.

Artikel indkredser fænomenet opsøgende socialt arbejde, og der peges på fire centrale skismaer ved indsatser, der retter sig mod "mennesker, der har brug for hjælp og støtte i vanskelige livssituationer, men som ikke evner eller ønsker at opsøge eller anvende de bestående hjælpetilbud".

Formålet med at pege på skismaer i den opsøgende praksis er at skabe en forståelse af og diskussion af de grundvilkår, der er indlejret i det opsøgende sociale arbejde med henblik på at styrke det teoretiske vidgrundlag hos fagprofessionelle, som har berøring med det opsøgende sociale arbejde på både uddannelses- og praktikerniveau. Artiklen hævder, at der både i et udviklings-, uddannelses- og praksisperspektiv er behov for at anvende og udvikle teoretiske

begreber til at forstå fænomenet opsøgende socialt arbejde. Hovedbudskabet er, at det opsøgende arbejde synes at være præget af 'mangfoldighedernes ustyrlighed'. Artiklen argumenterer på den ene side for, at den mangfoldighed, hvormed den opsøgende indsats udfolder sig, er en nødvendighed, hvis indsatsen skal nå ud til de socialt mest udsatte borgere, som det etablerede hjælpeapparat ikke når. På den anden side hævdes det, at nødvendigheden af en mangfoldig og kontekstafhængig indsats kan medføre, at det opsøgende arbejde får karakter af tilfældighed og uafgrænsethed, hvor indsatsen først og fremmest styres af den enkelt gadeplansmedarbejder og det faglige fællesskab, som denne er en del af.

Den fjerde artikel er skrevet af Thomas Heegaard Christensen, adjunkt, pædagoguddannelse, UCN, og har titlen 'Grænsearbejde – Opsøgende gadeplansarbejde blandt unge hjemløse'.

Artikel tager afsæt i en undersøgelse af det opsøgende gadeplansarbejdet blandt unge hjemløse i Aalborg. Undersøgelsen er motiveret af de senere års markante stigning i gruppen af unge hjemløse. Et af arbejdsfelterne i den sociale indsats over for denne gruppe unge er opsøgende

gadeplansarbejde. Artiklen sætter fokus på karakteren af det opsøgende arbejde og bidrager til perspektiver på et arbejdsfelt, der ofte er defineret som 'det vilde sociale arbejde'. Artiklen søger indledningsvis at indkredse grundlæggende træk i gadeplansarbejdet via forskningslitteraturen på dette felt for herefter at perspektivere disse træk til undersøgelsen af det opsøgende arbejde blandt unge i Aalborg. Tematisk belyses gadeplansmedarbejderens virke som grænsearbejde, bl.a. med teoretisk inspiration fra den amerikanske sociolog Michael Rowes perspektiver på 'boundary encounters' i gadeplansarbejde. Undersøgelsen illustrerer medarbejdernes perspektiver på positionering og aktiviteter i dette grænsearbejde inden for centrale arbejdsområder.

Vi håber, at artiklerne vil blive læst med nysgerrighed og kan bringe inspiration til læsernes eget arbejde med socialt udsatte borgere. ●

God læselyst!